

Dr. sc. Ivica Filipović¹

ANALIZA FAKTORA KOJI UTJEČU NA REVIZOROVO MIŠLJENJE

Prethodno priopćenje / Preliminary communication

UDK / UDC: 336.146(497.5)

DOI: 10.51650/ezrvs.18.1-2.4

Primljeno / Received: 12/01/2024

Prihvaćeno / Accepted: 27/02/2024

Revizorovo mišljenje ključna je poruka svakoga revizorskog izvješća. Revizorsko izvješće glavni je proizvod angažmana eksternih revizora. Tim angažmanom članovi revizijskog tima nastoje formirati zaključak o tome jesu li financijski izvještaji klijenta koji su predmet eksterne revizije sastavljeni u skladu s primjenjivim okvirom financijskog izvještavanja. Oblikovani zaključak o istinitosti prikazanih financijskih izvještaja prezentira se u posebnom odjeljku revizorskog izvješća – mišljenju revizora. Taj odjeljak, koji sadržava revizorovo mišljenje, svojevrsni je pečat angažmana neovisnih eksternih revizora. Naime, izraženo mišljenje revizora oslonac je brojnim korisnicima informacija iz financijskih izvještaja za donošenje poslovnih odluka. Upravo zbog važnosti revizorova mišljenja u poslovnom odlučivanju otvara se prostor za analiziranje različitih faktora koji mogu utjecati na to mišljenje. Za potrebe ovoga istraživanja analizirani su, među ostalim, sljedeći faktori: zaduženost, svrstavanje revizorskog društva u "Veliku četvorku", rotacija revizorskog društva i povrat na imovinu (ROA). S tim u vezi oblikovan je model primjeren za takvo istraživanje te je provedeno njegovo testiranje na poduzećima iz Republike Hrvatske kotirajućim na Zagrebačkoj burzi.

Ključne riječi: eksterna revizija; revizorovo mišljenje; faktori koji utječu na mišljenje revizora; Republika Hrvatska.

1. Uvod

"Osobnu iskaznicu" poslovnih subjekata ponajprije čine njihovi godišnji financijski izvještaji. Stoga je, podrazumijeva se, od iznimne važnosti da ti izvještaji vjerno oslikavaju stanje imovine, obveza, kapitala, prihoda, rashoda i novčanih tokova tih subjekata. Samo takvi izvještaji mogu biti, i jesu, korisna podloga menadžmentu bilo kojeg poslovnog subjekta za donošenje poslovnih odluka. Informacije koje sadržavaju ti izvještaji osobito su, osim upravljačkim strukturama, interesantne poslovnim partnerima tih subjekata, neovisno o tome jesu li oni njihovi kupci ili dobavljači. Svima je njima potrebna stvarna slika o financijskom položaju i

¹ Redoviti profesor, Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za forenzične znanosti, Ruđera Boškovića 33, 21000 Split, Republika Hrvatska; e-mail: ivica.filipovic@forenzika.unist.hr

uspješnosti poslovnih subjekata koji međusobno surađuju. Poruke iz "osobne iskaznice" tih subjekata mogu biti, najčešće i jesu, presudne za uspostavljanje i razvijanje međunarodne poslovne suradnje. Vjerodostojnost informacija sadržanih u financijskim izvještajima provjerava se u pravilu eksternom revizijom kao već uobičajenim mehanizmom nadzora i povjerenja.

Zadaća eksterne revizije jest, među ostalim, utvrditi sadržavaju li prikazani financijski izvještaji zavaravajuće informacije za njihove brojne korisnike. Razumljivo je kako su financijski izvještaji odraz rukopisa u poslovnim knjigama poslovnih subjekata. S tim u vezi netko treba provjeriti jesu li poslovne knjige tih subjekata uredno vođene i jesu li te knjige istinito sažete u njihovim financijskim izvještajima. Odgovornost u tom smislu preuzimaju eksterni revizori koji svoj angažman zaključuju s revizorskim izvješćem u okviru kojega se nalazi i mišljenje revizora kojim se – na jezgrovit način – priopćava svima, koji su za to zainteresirani, sadržavaju li revidirani financijski izvještaji pogrešne prikaze. Imajući u vidu važnost revizorova mišljenja u korporativnom okruženju Republike Hrvatske, ovim se radom analizira – što i jest njegov cilj – utjecaj sljedećih faktora na to mišljenje: zaduženost, svrstavanje revizorskog društva u "Veliku četvorku", rotacija revizorskog društva i povrat na imovinu (ROA). Mišljenje neovisnog revizora obrađeno je u drugom dijelu, dok su prethodno navedeni faktori – koji utječu na revizorovo mišljenje – obrađeni u trećem dijelu ovoga rada. Četvrti dio rada fokusiran je na uzorak i metodologiju istraživanja. U petom su dijelu prezentirani rezultati istraživanja, a u posljednjem – šestom dijelu rada, zaključci provedenog istraživanja.

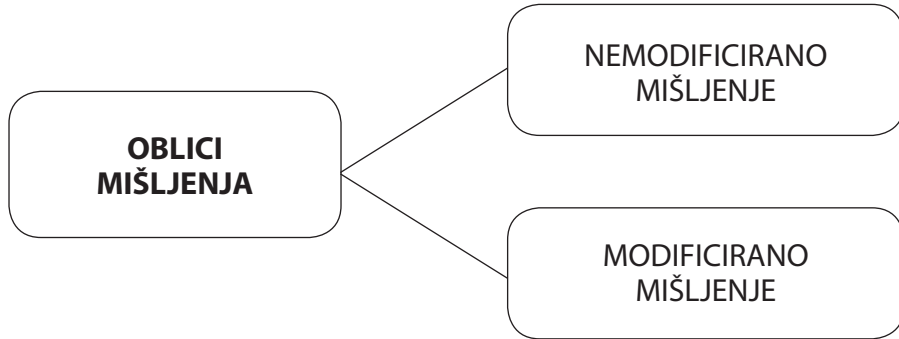
2. Revizorovo mišljenje

Mišljenje neovisnog revizora jest ključna poruka onih koji su sudjelovali u revizijskom angažmanu o rezultatima eksterne revizije. Ta se poruka nalazi u posebnom odjeljku revizorskog izvješća, čiji je naslov "Mišljenje", koji je strukturiran sukladno Međunarodnom revizijskom standardu 700 (izmijenjen) – Formiranje mišljenja i izvješćivanje o financijskim izvještajima. Naime, tim su standardom uređeni: a) revizorova odgovornost da formira mišljenje o financijskim izvještajima te b) izgled i sadržaj revizorskog izvješća. Osim tog standarda, revizor – pri oblikovanju svojega izvješća – vodi ponajprije brigu o smjernicama koje, uz ostale standarde, sadržavaju: MRevS 701 – Priopćavanje ključnih revizijskih pitanja u izvješću neovisnog revizora, MRevS 705 (izmijenjen) – Modifikacije mišljenja u izvješću neovisnog revizora i MRevS 706 (izmijenjen) – Točke za isticanje pitanja i točke za ostala pitanja u izvješću neovisnog revizora (Filipović i sur., 2018, str. 255).

Kako bi izrazio svoje mišljenje o financijskim izvještajima revizor mora prikupiti revizijske dokaze te analizirati njihovu dostatnost i primjerenost. Naime, kako ističe Soltani (2009, str. 288), "bit je revizije prikupljanje dokaza i njihovo ocjenjivanje." Prema Carmichaelu i Willinghamu (2000, str. 78-79) revizijski dokazi zbroj su računovodstvenih podataka i potkrijepljenih informacija. "Do računovodstvenih podataka revizori dolaze pregledavanjem poslovnih knjiga subjekta, dok potkrijepljene informacije prikupljaju ostalim revizijskim postupcima" (Filipović i sur, 2018, str. 221). Temeljem analize prikupljenih revizijskih dokaza revizor u posebnom odjeljku revizorskog izvješća izražava svoje mišljenje, navodeći pri tome "jesu li financijski izvještaji sastavljeni, u svim značajnim odrednicama, u skladu s primjenjivim

okvirom financijskog izvještavanja" (Međunarodni revizijski standard 700, izmijenjen, t. 10). U tom su mu smislu, sukladno tom standardu (t. 16 i 17), na raspolaganju nemodificirano ili modificirano mišljenje (slika 1.).

Slika 1. Oblici revizorova mišljenja

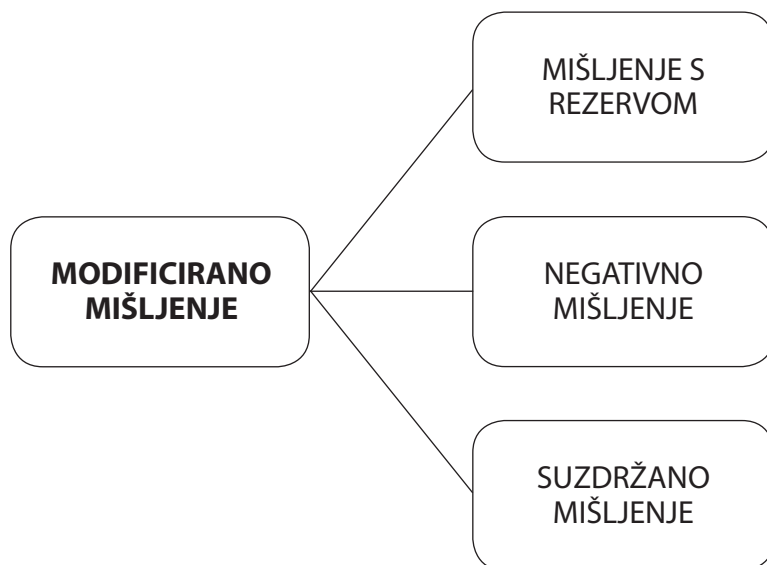
Izvor: Filipović i sur., 2018, str. 257.

Nemodificirano mišljenje sinonim je za pozitivno mišljenje. Takvo mišljenje sugerira kako revizor, temeljem obavljenih revizijskih postupaka i prikupljenih revizijskih dokaza, nije utvrdio značajne² pogrešne prikaze u financijskim izvještajima subjekta čiji su izvještaji bili predmet revizijskog angažmana te da su sastavljeni sukladno primjenjivom okviru financijskog izvještavanja (Međunarodni revizijski standard 700, izmijenjen, t. 7) – najčešće standardima financijskog izvještavanja (HSFI ili MSFI) i/ili propisima.

Za razliku od nemodificiranog, modificirano mišljenje revizora sugerira korisnicima informacija iz financijskih izvještaja: a) kako ti izvještaji, temeljem prikupljenih revizijskih dokaza, sadržavaju značajne pogrešne prikaze ili b) revizor nije u mogućnosti prikupiti dostatne i primjerene revizijske dokaze kako bi zaključio da su financijski izvještaji bez značajnog pogrešnog prikazivanja (Međunarodni revizijski standard 700, izmijenjen, t. 17). Sukladno tomu, revizor može – slijedeći smjernice Međunarodnog revizijskog standarda 705, izmijenjenog (t. 2) – izraziti: a) mišljenje s rezervom, b) negativno mišljenje i c) suzdržano mišljenje (slika 2.).

² Pod značajnošću se, u kontekstu revizije, razumijeva razina pogrešnih i/ili ispuštenih prikaza za koje "se može razumno očekivati da oni, pojedinačno ili u zbroju, mogu utjecati na poslovne odluke korisnika" financijskih izvještaja (Međunarodni revizijski standard 320 – Značajnost u planiranju i obavljanju revizije, t. 2).

Slika 2. Vrste modificiranog mišljenja

Izvor: Filipović i sur., 2018, str. 258.

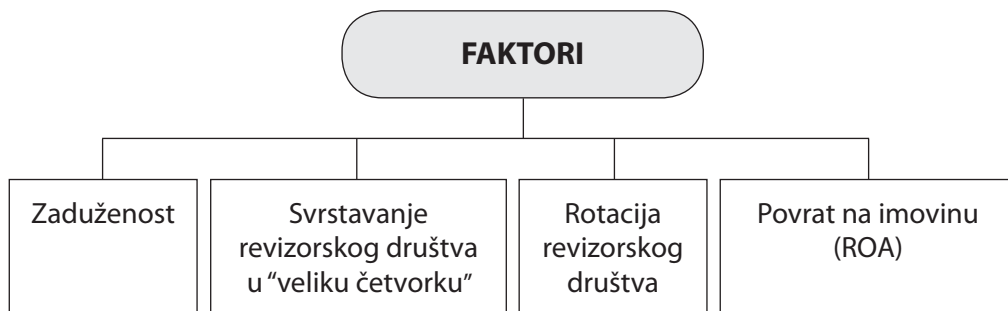
Mišljenje s rezervom, izraženo temeljem dobivenih dostatnih i primjerenih revizijskih dokaza, sugerira kako financijski izvještaji sadržavaju značajne pogrešne prikaze, s tim što ti pogrešni prikazi nemaju prožimajuće učinke³ na financijske izvještaje (Međunarodni revizijski standard 705, izmijenjen, t. 7 a). Osim toga, revizor – temeljem toga standarda (t. 7 b) – ima mogućnost izraziti mišljenje s rezervom kada “ne može dobiti dostatne i primjerene revizijske dokaze”, pri čemu bi “mogući učinci neotkrivenih pogrešnih prikaza na financijske izvještaje, ako ih ima, bili značajni ali ne i prožimajući.” Za razliku od mišljenja s rezervom, revizor će – na osnovi istoga standarda (t. 8) – izraziti negativno mišljenje kada, temeljem prikupljenih dostatnih i primjerenih revizijskih dokaza, zaključi kako su pogrešni prikazi i značajni i prožimajući za financijske izvještaje. Naposljetku, revizor će – primjenjujući taj standard (t. 9) – izraziti suzdržano mišljenje “kada ne može dobiti dostatne i primjerene revizijske dokaze na kojima bi temeljio mišljenje” i kada “zaključi da bi mogući učinci neotkrivenih pogrešnih prikaza na financijske izvještaje, ako ih ima, bili i značajni i prožimajući.” Ako revizor izrazi suzdržano mišljenje smatra se, sukladno Zakonu o računovodstvu (čl. 20 st. 10), kako poduzetnik nije ispunio svoju obvezu revizije godišnjih financijskih izvještaja.

³ Prožimajući su učinci oni koji, po prosudbi revizora, imaju ključnu važnost “za korisnikovo razumijevanje financijskih izvještaja” (Međunarodni revizijski standard 705, izmijenjen, t. 5 a).

3. Faktori korišteni u istraživanju

Na revizorovo mišljenje utječu, među ostalim, sljedeći faktori (slika 3.): a) zaduženost, b) svrstavanje revizorskog društva u "Veliku četvorku", c) rotacija revizorskog društva i d) povrat na imovinu (ROA).

Slika 3. Faktori koji utječu na revizorovo mišljenje

U nastavku slijedi prikaz svakog od navedenih faktora koji utječu na revizorovo mišljenje.

3.1. Zaduženost

Žager i sur. (2008, str. 244-245) navode kako temeljne kriterije dobrog poslovanja čine sigurnost i uspješnost poslovanja. Sigurnost poslovnog subjekta, kako navode ti autori, obilježavaju likvidnost, financijska stabilnost i primjerena zaduženost, dok se njegova uspješnost mjeri ostvarenom profitabilnošću. Kontrolirana zaduženost važan je stup sigurnosti poslovanja. Stoga Tracy (1994, str. 145) s razlogom ističe "nešto duga je dobro, ali previše duga je opasno." Prezaduženost, jednako kao i nelikvidnost, znakovi su nesigurnosti poslovanja. U tom smislu oni koji upravljaju poslovnim subjektom na raspolaganju imaju odgovarajuće pokazatelje kojima mogu mjeriti zaduženost i likvidnost kako bi pravovremeno izbjegli nepovoljna kretanja koja mogu rezultirati prezaduženošću i nelikvidnošću.

Pokazatelji zaduženosti klasificiraju se na statičke i dinamičke.⁴ Među pokazateljima statičke zaduženosti važno mjesto pripada koeficijentu zaduženosti. Utvrđuje se kao omjer ukupnih obveza i ukupne imovine poslovnog subjekta (Žager i sur., 2023, str. 18). Tim se pokazateljem zainteresiranim šalje informacija koliko je imovine nekog poslovnog subjekta financirano iz tuđih izvora. U literaturi prevladava stajalište kako se vrijednosti koeficijenta zaduženosti manje od 0,5 mogu smatrati prihvatljivim te da se poslovni subjekti s takvim pokazateljem nalaze u zoni kontrolirane zaduženosti. Kad su vrijednosti toga koeficijenta veće od 0,5 to je znak kako se poslovni subjekt nalazi u zoni prekomjerne zaduženosti i kako na vrijeme treba spriječiti nepoželjne scenarije, poput stečaja i likvidacije. Pri tome treba istaknuti kako je, s obzirom na specifičnosti brojnih djelatnosti, nezahvalno "govoriti o granicama u kojima

⁴ Pokazatelji statičke zaduženosti jesu: koeficijent zaduženosti, koeficijent vlastitog financiranja i koeficijent financiranja. Pokazatelji dinamičke zaduženosti jesu: pokriće troškova kamata, faktor zaduženosti, stupanj pokrića I i stupanj pokrića II. Vidjeti: Žager i sur., 2023, str. 15-18.

bi se trebali kretati pokazatelji statičke zaduženosti" (Žager i sur., 2023, str. 16), pa tako – među njima – i koeficijent zaduženosti.

Prekomjerna zaduženost može biti, nerijetko i jest, pokretač uljepšavanja financijskih izvještaja. Naime, poslovni subjekti, osobito oni čiji je koeficijent zaduženosti veći od granične vrijednosti (0,5), mogu manipulirati s obvezama i imovinom kako bi svojim poslovnim partnerima poslali poruku da nisu prezaduženi te da mogu uredno izvršavati svoje obveze. Tako, s uljepšanim financijskim izvještajima nastoje produljiti poslovnu suradnju sa svojim partnerima. To se posebno odnosi na kreditne institucije koje, u pravilu, ne odobravaju svoje proizvode (kredite, garancije, ...) prezaduženim klijentima. Ako se eksternom revizijom financijskih izvještaja takvih poslovnih subjekata utvrde značajni pogrešni prikazi, revizor će izraziti modificirano mišljenje. Osim toga, revizor će – ovisno o tome je li, zbog prezaduženosti, ugroženo daljnje poslovanje subjekta čiji su financijski izvještaji predmet revizijskog angažmana – u posebnom odjeljku revizorskog izvješća, čiji je naslov "vremenska neograničenost poslovanja", istaknuti te okolnosti (Međunarodni revizijski standard 570, izmijenjen).

3.2. Svrstavanje revizorskog društva u "Veliku četvorku"

Revizorska društva PricewaterhouseCoopers, Deloitte, Ernst&Young i KPMG već dulje su vrijeme lideri revizijskog tržišta u svijetu, pa tako i u Republici Hrvatskoj. U odnosu na konkurenciju ta društva dominiraju po ostvarenim prihodima i broju zaposlenih. Bez umanjivanja važnosti ostalih, smatra ih se uglednijim "igračima" na revizijskom tržištu. Takvim akterima na tom tržištu reputacija je od posebne važnosti. Dobar glas bitan je svakoj fizičkoj i pravnoj osobi, a društvima koja se bave revizijskom profesijom preduvjet je za dugoročnu održivost na sve zahtjevnijem revizijskom tržištu.

Neovisno što je lijepo javno mišljenje zajednički motiv u djelovanju svim sudionicima na tom tržištu, društva koja čine "Veliku četvorku" osobito su – zbog statusa u klubu kojem pripadaju – zainteresirana za postojan ugled u javnosti (Cahyono, 2014, str. 72). U tom smislu svaki krivi profesionalni i poslovni korak nekoga iz toga kluba, prepoznat u javnosti, može pridonijeti gubitku povjerenja u to revizorsko društvo. To se odnosi i na svako drugo konkurentsko društvo. Ipak, prevladava takva percepcija, revizorsko izvješće bilo kojega društva iz skupine tih četvero "odabranih" smatra se posebnom mjerom vjerodostojnosti financijskih izvještaja koji su bili predmet eksterne revizije, što ni u kojem slučaju ne znači da su mišljenja ostalih revizorskih društava, sadržana u njihovim revizorskim izvješćima, manje vrijedna i prihvatljiva.

3.3. Rotacija revizorskog društva

Dulji ili kraći mandati revizora jedna je od tema kojom se već dulje vrijeme bavi revizijska profesija. Na rotaciju revizora utječu brojne determinante. Tako Filipović (2023, str. 132-134), među ostalim, navodi: zaduženost, svrstavanje revizorskog društva u "Veliku četvorku", povrat na imovinu i mišljenje neovisnog revizora. Dulji mandati revizora, prevladavaju takva stajališta, asocijacija su na veću ovisnost o subjektu čiji su godišnji financijski izvještaji predmet revizijskog angažmana. S druge, pak, strane kraći su mandati okvir za veću neovisnost revizora.

(Ne)ovisnost revizora u izravnoj je vezi s kvalitetom obavljene eksterne revizije. Stoga je za pretpostaviti kako će revizor s kraćim mandatom biti vjerniji čuvar poštenja revidiranih

financijskih izvještaja, s obzirom na to da je manje ovisan o financijskim interesima svojega klijenta. S tim u vezi, revizori koji godinama obavljaju reviziju mogu – zbog financijske ovisnosti o klijentu – upasti u zamku neprimjerenog revizorskog izvješćivanja. Dakle, kad je riječ o eksternom revizoru i njegovoj objektivnosti pri izražavanju mišljenja o financijskim izvještajima klijenta, sporije mu rotacije – u kontekstu kvalitetnijeg revizijskog angažmana – nisu saveznik.

3.4. Povrat na imovinu (ROA)

ROA (engl. *return on assets*) jedan je od pokazatelja profitabilnosti. Uz ROE (engl. *return on equity*) svakako je jedan od najvažnijih pokazatelja profitabilnosti poslovanja. Povrat na kapital (ROE) izračunava se kao omjer neto dobiti i vlastitog kapitala. Povrat na imovinu (ROA) može se utvrditi na dva načina – kao neto profitabilnost imovine i kao bruto profitabilnost imovine. Omjer zbroja neto dobiti i kamata i ukupne imovine prikazuje neto profitabilnost imovine, dok omjer zbroja dobiti prije poreza i kamata i ukupne imovine daje informacije o bruto profitabilnosti imovine (Žager i sur., 2008, str. 253).

Veće vrijednosti pokazatelja ROE i ROA znaju pokadkad biti posljedica neistinitih informacija sadržanih u godišnjim financijskim izvještajima. Takvo uljepšavanje financijskih izvještaja najčešće je u funkciji ostvarivanja prava vlasnika na isplatu dijela dobiti, ali i prava na isplatu ugovorenih bonusa menadžmentu subjekta čiji su financijski izvještaji u fokusu eksterne revizije. Baš zbog takvih okolnosti eksterni revizori moraju biti oprezni i spremni na primjerenu profesionalnu reakciju koja se, ponajprije, treba manifestirati pri izražavanju odgovarajućeg mišljenja o istinitosti prikazanih godišnjih financijskih izvještaja.

4. Uzorak i metodologija

U slučajni uzorak izabrano je 46 poduzeća koja kotiraju na Zagrebačkoj burzi. Jednadžba modela istraživanja je sljedeća:

$$RM = \beta_0 + \beta_1 * ZAD + \beta_2 * V\check{C} + \beta_3 * ROT + \beta_4 * ROA + e$$

Oznake modela istraživanja imaju sljedeće značenje:

- RM – mišljenje neovisnog revizora
- ZAD – zaduženost (ukupne obveze/ukupna aktiva)
- VČ – svrstavanje revizorskog društva u "Veliku četvorku" (1 = DA; 0 = NE)
- ROT – rotacija revizorskog društva u odnosu na prethodnu godinu (1 = DA; 0 = NE)
- ROA – povrat na imovinu (neto dobit/ukupna aktiva)
- e – pogreška modela.

5. Rezultati istraživanja

U ovom poglavlju prikazani su rezultati provedene regresijske analize. Kreirani su regresijski modeli za 2016. i 2015. godinu. U tablicama 1. i 3. prikazan je pregled R vrijednosti

regresijskih modela, dok su u tablicama 2. i 4. prikazani regresijski koeficijenti, t-vrijednosti i razina signifikantnosti za kreirane modele.

Tablica 1. Pregled modela – 2016.

Model	R	R ²	Prilagođeni R ²	Standardna greška procjene
1	0,375	0,140	0,056	0,390

Tablica 2. Koeficijenti – 2016.

Model	Nestandardizirani koeficijenti		Standardizirani koeficijenti	t	Sig.	
	B	Standardna greška	Beta			
1	(Konstanta)	0,949	0,165		5,766	0,000
	ROT	-0,080	0,189	-0,063	-0,423	0,674
	VČ	0,147	0,118	0,183	1,246	0,220
	ROA	0,415	1,036	0,061	0,401	0,690
	ZAD	-0,525	0,287	-0,283	-1,829	0,075

Rezultati prikazani u tablici 2. za 2016. pokazali su da je pri razini 10 % jedina statistički signifikantna prediktor varijabla pokazatelj zaduženosti. Njegove B i Beta vrijednosti upućuju na negativnu vezu revizorova mišljenja i zaduženosti, što bi trebalo značiti da manja zaduženost utječe na dobivanje nemodificiranog revizorova mišljenja.

Tablica 3. Pregled modela – 2015.

Model	R	R ²	Prilagođeni R ²	Standardna greška procjene
1	0,437 ^a	0,191	0,112	0,418

Tablica 4. Koeficijenti – 2015.

Model	Nestandardizirani koeficijenti		Standardizirani koeficijenti	t	Sig.	
	B	Standardna greška	Beta			
1	(Konstanta)	0,996	0,154		6,477	0,000
	ROT	-0,127	0,307	-0,059	-0,414	0,681
	VČ	0,148	0,126	0,168	1,176	0,246
	ROA	0,269	0,554	0,069	0,486	0,630
	ZAD	-0,770	0,295	-0,372	-2,606	0,013

Identično kao za 2016., rezultati prikazani u tablici 4. za 2015. pokazali su da je pri razini 5 % jedina statistički signifikantna prediktor varijabla pokazatelj zaduženosti. Njegove B i Beta vrijednosti upućuju na negativnu vezu revizorova mišljenja i zaduženosti – to bi trebalo

značiti da manja zaduženost utječe na dobivanje nemodificiranog revizorova mišljenja. U ovom su slučaju vrijednosti B i Beta veće pa se stoga može zaključiti kako je utjecaj zaduženosti na dobivanje nemodificiranog revizorova mišljenja još veći nego u 2016. godini.

6. Zaključak

Revizorovo je mišljenje najzanimljiviji odjeljak u revizorskom izvješću. Putem toga odjeljka zainteresirani za informacije sadržane u godišnjim financijskim izvještajima revizorova klijenta na najbrži način saznaju jesu li ti izvještaji sastavljeni u skladu s primjenjivim okvirom financijskog izvještavanja. U ovom je istraživanju provedena analiza faktora koji utječu na revizorovo mišljenje. Tako su analizirani: zaduženost, svrstavanje revizorskog društva u "Veliku četvorku", rotacija revizorskog društva i povrat na imovinu (ROA). Istraživanje je provedeno na slučajnom uzorku od 46 poduzeća. Sva analizirana poduzeća kotiraju na Zagrebačkoj burzi. Za provedeno istraživanje oblikovani su regresijski modeli za 2015. i 2016. godinu. Rezultati istraživanja pokazali su kako je za obje godine od razmatranih prediktor varijabli jedino statistički signifikantna prediktor varijabla pokazatelj zaduženosti. Na osnovi toga može se zaključiti kako manja zaduženost poduzeća pruža manje prostora za pogrešne prikaze u godišnjim financijskim izvještajima pa se revizori u takvim situacijama odlučuju izraziti nemodificirano mišljenje. Kad je riječ o budućim istraživanjima iz ovoga područja bilo bi zanimljivo obuhvatiti i neke druge godine te proširiti analizu i na neke ostale faktore koji mogu utjecati na revizorovo mišljenje.

LITERATURA

1. Cahyono, D. (2014). Effect of prior audit opinion, audit quality, and factors of its audit opinion going concern. *Research Journal of Finance and Accounting*, 5(24), 70-77.
2. Carmichael, D.R., Willingham, J.J. (2000). *Pojmovi i metode revizije: vodič u suvremenu revizijsku teoriju i praksu*. Zagreb: Mate.
3. Filipović, I. (2023). Auditor rotation determinants in the Republic of Croatia. *99th International Scientific Conference on Economic and Social Development*. Plitvice Lakes, Croatia, pp. 131-136.
4. Filipović, I., Bartulović, M. i Filipović, M. (2018). *Revizija – mehanizam nadzora i povjerenja*. Split: Redak.
5. Međunarodni revizijski standard 320 – Značajnost u planiranju i obavljanju revizije. Dostupno na: <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/dodatni/408508.pdf> [pristupljeno: 2. prosinca 2023.].
6. Međunarodni revizijski standard 570 (izmijenjen) – Vremenska neograničenost poslovanja. Dostupno na: https://www.revizorska-komora.hr/storage/upload/doc_library/2015_IAASB_Handb_MRevS_570_izmijenjen_151727.pdf [pristupljeno: 6. prosinca 2023.].
7. Međunarodni revizijski standard 700 (izmijenjen) – Formiranje mišljenja i izvješćivanje o financijskim izvještajima. Dostupno na: https://www.revizorska-komora.hr/storage/upload/doc_library/2015_IAASB_Handb_MRevS_700_izmijenjen_151636.pdf [pristupljeno: 2. prosinca 2023.].

8. Međunarodni revizijski standard 705 (izmijenjen) – Modifikacije mišljenja u izvješću neovisnog revizora. Dostupno na: https://www.revizorska-komora.hr/storage/upload/doc_library/2015_IAASB_Handb_MRevS_705_izmijenjen_113310.pdf [pristupljeno: 2. prosinca 2023.].
9. Soltani, B. (2009). *Revizija: međunarodni pristup*. Zagreb: Mate.
10. Tracy, J. A. (1994). *Kako čitati i razumjeti financijski izvještaj* (treće američko i prvo hrvatsko izdanje). Zagreb: Jakubin i sin – TEB Zagreb.
11. Zakon o računovodstvu, Narodne novine d. d., Zagreb, broj 78/2015, 134/2015, 120/2016, 116/2018, 42/2020, 47/2020, 114/2022 i 82/2023.
12. Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008). *Analiza financijskih izvještaja. 2. prošireno izdanje*. Zagreb: Masmedia.
13. Žager, L., Sever Mališ, S. i Brozović, M. (2023). Mjerenje likvidnosti i zaduženosti poslovnog subjekta. *Zbornik radova 57. jesenskog savjetovanja Računovodstvo, revizija i porezi u praksi*, Split: Udruga računovođa financijskih djelatnika Split.

Summary

ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING THE AUDITOR'S OPINION

The auditor's opinion is the key message of every audit report. The audit report is the main product of the engagement of external auditors. Through this engagement, the members of the audit team try to form a conclusion on whether the client's financial statements, which are the subject of an external audit, have been created in accordance with the applicable financial reporting framework. The conclusion formed regarding truthfulness of presented financial statements is presented in a special section of the auditor's report – the auditor's opinion. That section, which contains the auditor's opinion, is a kind of seal of independent external auditors' engagement. Namely, the expressed auditor's opinion is a support for many users of information from financial statements for making business decisions. Precisely because of the importance of the auditor's opinion in business decision-making, space is opened for analyzing various factors that can influence that opinion. For the purposes of this research, the following factors were analyzed, among others: indebtedness, classification of the audit firm in the "Big Four", rotation of the audit firm and return on assets (ROA). In this regard, a model suitable for such research was designed and its testing was carried out on companies listed on the Zagreb Stock Exchange in the Republic of Croatia.

Keywords: external audit; auditor's opinion; factors affecting the auditor's opinion; Republic of Croatia.

